

La importàcia de la malenconia religiosa en el segle XIX

Fernando Pifarré San Agustín

Introducció

L'any 1814 el metge titular de Sudanell va expedir un certificat a un capellà. Tot seguit reproduïm el text d'aquest certificat, que fa referència a una malaltia anomenada "Melancolia Religiosa". Ens criden l'atenció tant la claretat en què s'expressa el metge com els consells que dóna al pacient.

Text

Como médico titular que soy del pueblo de Sudanell, y regente de la villa de Torres de Segre.

Certifico: que Mosen Jacinto Capdevila se halla atacado de una dolencia que los médicos llaman melancolia religiosa, acompañada de inapetencias, flatos, borborismos, indigestión etc; siguiendose una mala quilibricación, sanguinificación, nutrición y un transtorno muy notable en el ejercicio de sus funciones. Por lo que se necesitan algunos días para calmar dichos accidentes, tanto por lo que toca a la parte moral, como por lo perteneciente a los remedios físicos. Por consiguiente soy de dictamen que por algun tiempo no puede ponerse en viaje, ni menos efectuar trabajos de espíritu. Y para que conste doy el presente a instancias del interesado que firmo en Torres de Segre a 6 de diciembre de 1814.

Firmado José Antonio Comes.

Comentari

Sembla ser que aquestes malenconies eren molt freqüents entre els capellans del segle XIX ja que tenien una vida més senzilla i més ermitana i la religió tenia molta més importàcia que en l'actualitat.

Avui en dia, ja sigui tant per la manca de vocacions religioses com perquè els capellans estan més integrats a la societat (molts viuen dins les diferents cases sacerdotals o en domicilis propis i per tant dins d'una comunitat de veïns), ha fet que el diagnòstic d'aquesta patologia sigui pràcticament nul.

El terme malenconia és un terme molt antic ja que fou emprat, i amb diferents sentits, per Hipòcrates. En el Renaixament s'utilitzava el terme malenconia per explicar "bogeries parcials", però no implicava forçosament sentiments de tristesa. A les darreries del segle XIX els estats malenconics van començar a ser estudiats tant per la vessant biològica com per la vessant hereditària, i en el segle XX es va demostrar l'existència de factors pròpiament "constitucionals" o "endògens" com alteracions biològiques a nivell cerebral.

Aquestes crisis malenconioses poden donar-se a totes les edats, però sembla ser que són més freqüents en els períodes d'involució i en especial a les dones. Amb bastant freqüència la crisi de malenconia es presenta després d'un shock emocional, situacions de conflicte, malalties...

Normalment aquestes malenconies religioses se solien instal·lar lentament; durant algunes setmanes aquestes persones presentaven astènia, cefalees, dificultat per concentrar-se i insomni. Era típic veure el malenconiós en posició d'assegut i immòbil, el cos doblegat i el cap flexionat endavant; la fàcies pàl·lida i de mirada trista i fixa i els ulls molt oberts. No solien parlar, i generalment gemegaven o ploraven.

A mesura que va evolucionant el quadre clínic, aquesta astènia es fa més intensa i es pot arribar a un grau en què el malalt no té cap mena de força per moure's.

Sembla ser que en el segle XIX, les crisis de malenconia dels religiosos tenien el seu origen en la manera en què veïen les coses els capellans: tot era pecat, tot estava envoltat pel dimoni... la qual cosa els portava a pensar que havien ofès Déu. Tot això els portava a sensacions d'indignitat i de manca d'autoestima.

Els trastorns digestius són pràcticament constants en totes les crisis de malenconia: anorèxia, nàusees, estat saburrat de les vies digestives, constipació o fenòmens diarreïcs. Les alteracions hepatobiliars, com una mala quilificació, que van ser anomenades històricament alteracions de la bilis negra, no eren sempre constants, però s'havien de buscar en els malalts. Altres símptomes que podien presentar aquests pacients eren alteracions cardiovasculars i trastorns neurovegetatius.

Aquestes crisis de malenconia solien tenir una resolució espontània en alguns mesos (de 6 a 7 mesos), però durant el temps que estaven malalts aquests religiosos no podien portar cap mena de consell espiritual, per la qual cosa el metge havia de dispensar-los en forma d'un certificat mèdic. Es curaven de la mateixa manera en què començaven, és a dir, amb lentitud. Era bastant improbable que acabessin en forma de deliris místics.

Amb el Concili Vaticà II es va aconseguir una obertura general de tots els temes religiosos i en especial en la forma de veure les coses els capellans del carrer, la qual cosa ha fet que aquestes crisis de malenconia pràcticament no es donen avui en dia.

El metge que redacta aquest certificat és el Dr. Antoni Comes i Peramatheu nascut a Lleida, es va graduar a la Universitat de Cervera l'any 1781.

Bibliografía

Henry, Ey; Bernard, P; Brisset, Ch. *Tratado de Psiquiatría*. Editorial Masson 1989, Octava Edición.

Geldei, M; Gath, D; Mayon, R. *Psiquiatría*. Editorial Interamericana. 1988, Segunda Edición

